

ЯЛТАНГ НИЙГЭМШҮҮЛЭХ НЬ ГЭМТ ХЭРГЭЭС УРДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АРГА МӨН

Д.Булган
ХСИС-ийн Цагдаагийн сургуулийн
ЦЭЗТ-ийн багш, цагдаагийн ахмад

Хорих ял эдлээд суллагдсан, хорихоос өөр төрлийн ял эдэлж буй этгээдийг нийгэмшүүлэх ажлыг олон улсын жишигт нийцүүлэн Монгол Улсын нөхцөлд тохиромжтой байдлаар хэрэгжүүлэх нь зүйтэй юм.

“Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль”, “Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль”, “Цагдаагийн албаны тухай хуулийн дагаж мөрдөх журмын тухай хууль”-д зааснаар хуулийн шинэтгэл хийгдэж, **хүн төвтэй нийгэмшлийг бэхжүүлж**, гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчил гаргасан этгээдийг нийгэмшүүлэх, дахин гэмт хэрэг, зөрчил гаргахгүй байх, түүнээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр тодорхойлов. Үүнтэй холбоотойгоор “Ялтныг нийгэмшүүлэх хөтөлбөр¹”, “Хорих анги, шийдвэр гүйцэтгэх албаны нийгмийн ажилтны заавар²”, “Хорих ял эдлээд суллагдсан зарим хүнд захиргааны хяналт тогтоох³” зэрэг эрх зүйн дэд акт, дүрэм журмыг гаргасан нь бүхэлдээ нийгэмшүүлэхэд чиглэгдэв.

Ийнхүү цагдаагийн байгууллагаас тавьж буй захиргааны хяналт, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын хийгдэж буй нийгэмшүүлэх ажлын зорилго нь гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчил гаргаж буй этгээдийг нийгэмшүүлэх, дахин гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчил гаргахгүй байх явдал бөгөөд гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх шилдэг арга гэж хэлж болохоор байна.

“Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай Монгол Улсын хууль”-ийн 15 дугаар зүйлийн 1-д захиргааны хяналтын зорилго нь ...“дахин гэмт хэрэг үйлдэх, нийгмийн хэв журам зөрчихөөс урьдчилан сэргийлэх ” явдал гэж тодорхойлоод дараахь гэмт хэрэгт 5-аас дээш жил хорих ял эдэлсэн, эсхүл түүнийг давтан үйлдсэн хүн хорих ял эдлээд суллагдсан бол захиргааны хяналт тогтооно⁴” гэж заасан юм.

Цагдаагийн байгууллагаас хорих ял эдлээд суллагдсан зарим хүнд захиргааны хяналт тогтоож байгаа бөгөөд “Цагдаагийн албаны тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль”-ийн 14 дүгээр зүйлд “Хорих ял эдлээд суллагдсан, тэнсэн харгалзсан, ял эдлүүлэхийг хойшлуулсан зарим хүнд захиргааны хяналт тавихаар Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийг шинэчлэн баталж, мөрдөх хүртэл хугацаанд цагдаагийн байгууллага үргэлжлүүлэн гүйцэтгэнэ” гэж заасан нь өнөөгийн байдлаар энэ хяналтын арга хэмжээг цагдаагийн байгууллага явуулж байна.

Харин хорих болон хорихоос өөр төрлийн ял эдэлж буй этгээдэд нийгэмшүүлэх чиглэлээр шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага ажиллаж буйг хэлэх хэрэгтэй.

Монгол Улсад гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчил гаргасан этгээдийг сайн дурын үндсэн дээр нийгэмшүүлэх ажилд төрийн бус байгууллагууд илүү идэвхитэй тодорхой чиглэлээр хэрэгжүүлж эхэлсэн нь практикаас харагдна. Нөгөө талаар албан ёсны сайн дурын байгууллага, хөтөлбөр, эрх зүйн зохицуулалтыг улам сайжруулах шаардлагатай нь ажиглагдана.

Хорих анги, шийдвэр гүйцэтгэх албадын хэмжээнд хоригдогсдыг нийгэмшүүлэх чиглэлээр орон нутаг дахь болон төрийн, төрийн бус байгууллагатай албан ёсны хамтын ажиллагааны гэрээ байгуулж ажиллаж байна. Жишээлбэл: Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын тогтоол гүйцэтгэх газар, “Жавзандамба хутагт” төвтэй хамтран ажиллах талаар гэрээ байгуулсан бөгөөд хоригдогсдод ардын уламжлалт зан үйлийн зөв төлөвшил, ухамсар бий

¹ Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2009 оны 198 тоот тушаалаар баталсан “Ялтныг нийгэмшүүлэх ажлын хөтөлбөр”

² Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын даргын тушаал 2010 оны А/107 дугаар тушаал. Хорих анги, шийдвэр гүйцэтгэх албаны нийгмийн ажилтны ажлын заавар.

³ Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны журам. Код 601 Хорих ял эдлээд суллагдсан зарим хүнд захиргааны хяналт тогтоох.

⁴ Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль. 1997 он. ТМ-98 №1

болгоход чиглэсэн арга хэмжээг хамтран хэрэгжүүлэх, энэ чиглээрхи орчныг бий болгоход дэмжлэг үзүүлэхээр ажиллаж байна.

Гэхдээ эдгээр төрийн бус байгууллага нь гэмт хэрэг, зөрчил гаргасан этгээдийг хариуцан нийгэмшүүлэх үйл ажиллагааг бүхэлд нь бус зөвхөн өөрийн үйл ажиллагаанд хамаарах хэсгээр туслалцаа үзүүлэн ажиллаж байна.

Дээр дурьдсан байгууллагаас гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг нийгэмшүүлэх ажлыг албан ёсоор шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, цагдаагийн байгууллага хариуцан явуулж байна. Өөрөөр хэлбэл гэмт хэрэг хийсэн этгээдийг шүүхийн шийдвэрээр ял эдэлж буй хугацаанд нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, харин ялаас суллагдахад нь цагдаагийн байгууллага хяналтанд авч, туслах буюу нийгэмшүүлэх үйл ажиллагаа хийгдэж байна.

Нэг. Цагдаагийн байгууллагаас хийгдэж буй захиргааны хяналтын талаархи өнөөгийн байдал. Цагдаагийн байгууллагаас хорих ял эдлээд суллагдсан зарим хүнд захиргааны хяналт тавьж буй нь захиргааны урьдчилан сэргийлэх албадлагын дотор онцгой байр эзэлнэ.

Хорих ял эдлээд суллагдсан бүх хүнд биш, Монгол Улсын эрүүгийн хуульд заасан тодорхой төрлийн гэмт хэрэг үйлдэх хорих ялаар шийтгэгдээд суллагдсан зарим хүнд энэ хяналтыг тогтооно.

Хорих ял эдлээд суллагдсан зарим хүнд захиргааны хяналт тогтоох нь тухайн хүнийг засарч хүмүүжихэд нөлөө үзүүлж, дахин гэмт хэрэг үйлдэж, нийгмийн хэв журам зөрчихөөс урьдчилан сэргийлэхэд чиглэнэ.

Эрүүгийн хуулийн тусгай ангийн 177 дугаар зүйл “Зандалчлах”, 188 дугаар зүйл “Галт зэвсэг, байлдааны галт хэрэгсэл, хар тамхи, мансууруулах буюу хордуулах, цацраг идэвхт, тэсэрч дэлбэрэх бодисыг хууль бусаар Монгол Улсын хил нэвтрүүлэх”, 179 дүгээр зүйл “Нийтийн эмх замбараагүй байдал бий болгох”, 91 дүгээр зүйл “Хүнийг санаатай алах”, 96 дугаар зүйл “Хүний биед хүнд гэмтэл санаатай учруулах”, 124 дүгээр зүйл “Биеэ үнэлэхэд бусдыг татан оролцуулах, биеэ үнэлэхийг зохион байгуулах”, 126 дугаар зүйл “Хүчиндэх”, 125 дугаар зүйл “Бэлгийн дур хүслээ ёс бусаар хангах”, 145 дугаар зүйл “Бусдын эд хөрөнгийг хулгайлах”, 147 дугаар зүйл “Бусдын эд хөрөнгийг дээрэмдэх”, 148 дугаар зүйл “Бусдын эд хөрөнгийг залилан мэхлэж авах”, 181 дүгээр зүйл “Танхайрах”, 192 дугаар зүйл “Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эм, бэлдмэл, бодисыг хууль бусаар бэлтгэх, олж авах, хадгалах, тээвэрлэх, илгээх, борлуулах”-д заасан гэмт хэрэгт 5-аас дээш жил хорих ял эдэлсэн, эсхүл түүнийг давтан үйлдсэн хүн хорих ял эдэлж суллагдсан бол захиргааны хяналт тогтооно⁵.

Цагдаагийн байгууллагаас захиргааны хяналтыг тавих нэг хэлбэр нь тухайн этгээдэд зөвлөгөө өгч, уул хяналт тогтоогдсон хүнтэй олж мэдсэн мэдээлэл, түүний талаархи тодорхойлолтондоо түшиглэн ярилцлага хийх явдал юм.

Ярилцлагыг тухайн этгээдэд цагдаагийн ажилтан миний амьдрал ахуйд үнэхээр санаа тавьж туслахыг хүсч байгаа юм байна, энэ захиргааны хяналт нь намайг гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчил үйлдэхгүй болгоход туслах юм гэж итгэн үнэмшүүлэх өнгө аясаар хийх нь зүйтэй.

Ийнхүү зөвлөгөө өгөх, туслалцаа үзүүлэх явцдаа уг хүний хувийн байдал, тухайлбал, түүний зан төлөв, соёл боловсролын түвшин, үзэл бодол, амьдралын сонирхол, тухайн нөхцөл байдлаа үнэлэн цэгнэх чадвар, цаашид юуг анхаарах, яаж илүү нөлөөлж болох зэргийг тодруулан мэдэж боломжтой юм.

Нөгөө талаар захиргааны хяналт тогтоогдсоноор миний оршин суугаа газар гэр орондоо болон ажил дээрээ биеэ хэрхэн авч яваа, хийж байгаа сайн, муу зүйлийг цагдаагийн байгууллага мэдэж байна гэсэн ойлголт төрүүлэхүйцээр хяналт тавих, ярилцлага явуулах нь илүү үр дүнд хүрэхийг үгүйсэхгүй.

Үүнээс гадна нутаг дэвсгэрийн цагдаагийн байгууллагын төлөөлөгч, байцаагч, хэв журмын болон урьдчилан сэргийлэх албаны ажилтан, эргүүл, харуулын цагдаа хэн нь ч болов хариуцсан газартаа оршин суугаа захиргааны хяналтанд байгаа хүнээ мэддэг, тэдний гэр бүл, ойр дотны хүмүүс, төрөл төрөгсөдтэй нь уулзаж ярилцдаг, ажиллах, амьдрахад нь хуульд заасан дэмжлэг үзүүлдэг, буруу муугаар нөлөөлж буй хүчин зүйлийг арилгах, уруу татах хүнээс нь салгахад нийгэм, хамт олны хүч бололцоог дайчлан ашиглаж байх нь захиргааны энэ хяналтын

⁵ Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны журам. Код 601. Хорих ял эдлээд суллагдсан зарим хүнд захиргааны хяналт тогтоох.

үр нөлөөг дээшлүүлэхэд сайнаар нөлөөлнө.

Нийгмийн болон гэмт хэргээс урдчилан сэргийлэх эдгээр арга хэмжээ нь хяналт тогтоогдсон хүнийг хүмүүжүүлэхэд чиглэгдэхээс бус, түүний нэр хүндийг гутаах, эрх, эрх чөлөөг нь байнгын хязгаарлагдмал мэт байлгах, албадлагаар айлган сүрдүүлэхтэй ямар ч холбоогүй болохыг тэдгээрт сайтар ойлгуулбал зохилтой.

Захиргааны хяналт тогтоогдсон хугацаанд засрал хүмүүжлээ олоогүй, цаашид захиргааны хяналтыг үргэлжүүлэх шаардлагатай гэж үзвэл уул хяналтын хугацааг нь хуульд зааснаар 6 сараас 1 жил хүртэл хугацаагаар сунгаж болно. Харин нийт хугацаа нь уг этгээдийн ял шийтгэлгүйд тооцох хуулийн хугацаанаас хэтэрч болохгүй.

Одоогийн байдлаар цагдаагийн байгууллагад хорих ял эдлээд суллагдсан захиргааны хяналт тавигдаж буй этгээдийн тоон мэдээг 3 жилээр нь авч үзвэл 2012 онд 2573, 2013 онд 4067, 2014 оны 10 сарын байдлаар 3045 этгээд хяналтанд байгаа ажээ.

Хоёр. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын ялтанг нийгэмшүүлэх ажиллагаа. “Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль”⁶-д “тогтоол гүйцэтгэх газрын чиг үүрэг”-ийн хүрээнд “Баривчлах, хорих ял эдлүүлэх талаар хорих байгууллага дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ” гэж заагаад 8.2.3-д “ялтанд хүмүүжлийн нөлөө үзүүлэх”, 123 дугаар зүйл “Хүмүүжлийн ажил”, 124 дүгээр зүйл “Хүмүүжлийн ажлын хэлбэр, зохион байгуулалт”, 125 дугаар зүйл “Хорих анги дахь сургалт”, гэж заасан нь хорих ял эдэлж байгаа этгээдийг нийгэмшүүлэхтэй шууд холбоотой юм.

Мөн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага нь хорих ял эдэлж буй этгээдийг нийгэмшүүлэхдээ “Хорих анги, шийдвэр гүйцэтгэх албаны нийгмийн ажилтны ажлын заавар”-ыг дагаж баримтлан үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Энэхүү зааврын зорилго нь Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын харьяа Хорих анги, шийдвэр гүйцэтгэх албанд ял эдэлж байгаа ялтан болон цагдан хоригдож байгаа сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгчид нийгмийн ажлын мэргэжлийн үйлчилгээг тодорхой түвшинд хүргэх замаар хоригдогч нийгэмших, тэдгээрт нийгэм, сэтгэл зүйн туслалцаа, дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоог бий болгоход оршино.

Хорих ангид үзүүлэх нийгмийн ажлын үйлчилгээ нь дараах чиглэлээр явуулдаг.

- Ял эдлэх болон хоригдох явцад тулгарч буй нийгэм, сэтгэл зүйн болон орчны хүчин зүйлээс шалтгаалсан бэрхшээлийг даван туулахад дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх

- Нөхцөл байдалд үнэлгээ хийж, тэдгээрийг чадваржуулах, хувь хүний давуу тал, нөөц боломжийг нээн хөгжүүлэх чиглэлээр сургалт, сурталчилгааны ажлыг зохион байгуулах

- Сөрөг зан үйл, хандлагыг өөрчлөхөд чиглэгдсэн нийгмийн ажлын нөлөөлөл үзүүлэх

- Өөрийгөө чадавхижуулах баг, төрийн бус байгууллагын оролцоог хангах

- Хуулиар хориглоогүй эрхийг хангах

- Нийгэмд суллагдан гарахад нь бэлтгэх, нийгмийн харилцаанд ороход сэтгэл зүйн болон эрх зүйн дэмжлэг үзүүлэх гэх мэт.

Одоогийн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй эрүүгийн хуульд нийт 225 үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцсон байдаг бөгөөд үүнийг үндсэн, хүндэрүүлэх, онцлон хүндэрүүлэх байдлаар задалбал 449 үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцож ял оногдуулж байгаа бөгөөд үүний 330 зүйлд хорих ялыг үндсэн ялын чанартай оногдуулахаар заасан. Эндээс харахад хорих ялыг илүү хэрэглэж байна гэж үзэж болно. Тухайлбал УДШ-ийн 2010-2012 статистик судалгаагаар нийт гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдүүдийн 75-77 хувьд нь хорих ял оногдуулсан нь харагдана.

Мөн хорихоос өөр төрлийн ялтай буюу торгох ялтай 60 гаруй, эд хөрөнгө хураах ялтай 130, албадан ажил хийлгэх ялтай 50, тодорхой үйл ажиллагаа явуулах эрх хасах ялтай 570 иргэн байна. Нийт 800 орчим иргэн хорихоос өөр ял эдэлж байна.

Одоогийн байдлаар 3515 хүн давтан ял эдэлж шийтгүүлсэн ба эдгээрийн 51 хувь нь 2-11 удаа хоригдсон, давтан гэмт хэрэг үйлдэгчдийн 1001 буюу 31.1 хувь нь хулгай, 675 буюу 21 хувь нь санаатайгаар бусдын амь насыг хохироосон, 366 хүн бусдын эд хөрөнгийг дээрэмдсэн гэх зүйл ангиар ял эдэлж байна. Давтан гэмт хэрэг үйлдэгчдийн хувьд хугацаанаас өмнө суллагдах, тэнсэн харгалзах ял авах, магадланд орох, дэглэм бууруулах боломж үгүй, оноосон

⁶ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль. 8 дугаар зүйл. ТМ-2002 №8

ялыг биечлэн эдэлж байж суллагддаг аж. Мөн Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгээс хийсэн судлагаанд 2000-2009 оны гэмт хэрэгт урьд шүүхээр ял шийтгэгдсэн этгээдийн дахин гэмт хэрэг үйлдсэн талаархи тоон судлагааг авч үзжээ. Энэ нь Монгол Улсад гэмт хэрэг үйлдсэн нийт хүмүүсийн 10 хувийг эзэлдэг талаар дурьджээ⁷.

Тиймээс ял эдэлж буй хоригдлуудыг нийгэмшүүлэх, тэднийг эргэн шоронд орохгүй байх тал дээр нь онцгой анхаарах нь зүйн хэрэг болов уу.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага нь суллагдах ялтныг нийгэмшүүлэх чиглэлээр ажлын байраар хангах зорилгоор Хөдөлмөрийн газартай байгуулсан хамтын ажиллагааны гэрээний үндсэн дээр хорих анги, шийдвэр гүйцэтгэх албадуудад хөдөлмөрийн газрын мэргэжилтнүүдтэй хамтран “Ажил мэргэжлийг хэрхэн сонгох” сэдвээр сургалт, зөвлөгөөг зохион байгуулж байна. Суллагдсан ялтныг хүлээн авч эрх чөлөөт амьдралд бэлтгэх зорилгоор:

- Иргэний бичиг баримтжуулах
- Ажлын байраар хангах
- Суллагдахаас 6 сарын өмнө судалгаанд авч, чөлөөт нийгэмд гарахад нь бэлтгэх төлөвлөгөө гарган мэргэжлийн болон бусад сургалтанд хамруулах
- Суллагдаад бие даан амьдрах чадвар эзэмшүүлэх, хууль сахин биелүүлэгч, зөв хандлагатай иргэн болгон төлөвшүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх, сургалт, нөлөөллийн ажлыг орон нутаг дахь засаг захиргааны байгууллагатай хамтран зохион байгуулах ажил хийгдэж байна.

Ялтныг хөдөлмөрлүүлэх хүрээнд: Хорих ял эдлэгсдийг хөдөлмөрлүүлэх, тэднийг ажлын байрын нэмэгдүүлэх асуудал тус байгууллагын шийдвэрлэвэл зохих арга хэмжээний нэг юм. Ялтныг хөдөлмөрлүүлэн, гэмт хэргийн улмаас учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх чиглэлээр 2012 оны эцсийн байдлаар төлбөртэй нийт 2834 ялтан 91.237.922.2 мянган төгрөгний төлбөр төлөхөөс 490 ялтан 4.425.166.8 мянган төгрөгийн төлбөр төлөн, 2344 ялтны 86.812.755.4 мянган төгрөгний төлбөр төлөгдөөгүй байна.

Иймээс ялтныг ажлын байраар хангах асуудлыг тодорхой үе шаттайгаар шинэ шатанд гарган, гэмт хэргийн улмаас учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх ажиллагааг эрчимжүүлэх, хорих байгууллагын дотоодын үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааг өргөжүүлэх асуудал чухлаар тавигдаж байна.

Гурав. Ялтанг нийгэмшүүлэх талаархи олон улсын туршлага. Сүүлийн жилүүдэд олон нийтийн дунд нийгэмшүүлэх асуудал маш их анхаарал хандуулсан сэдэв болж байна. Тухайлбал “Олон улсын засан хүмүүжүүлэх, хорих байгууллагын холбоо”-ны (International Corrections and Prisons Association) 15 дугаар бага хуралдаанаар “Энгийн амьдралын тухай бодох” буюу “**Thinking Outside the Cell**” гэсэн сэдвээр зохион байгуулжээ.

Мөн 2014 оны 16 дугаар бага хурлаар “Ялтанг нийгэмшүүлэх: Зорилгыг өөрчлөх” буюу “**From incarceration to Reintegration: Change with a Purpose**” зэрэг асуудлуудыг дэвшүүлэн гаргаж хэлэлцүүлжээ⁸.

Гадаадын зарим улс оронд тухайлбал Япон улсад 48,000 “Сайн дурын харгалзах ажилтан” буюу “Volunteer Probation Officer” ажилладаг ажээ. 2014 онд Япон улсад энэ чиглэлээр Азийн болон бусад улс орнуудын сайн дурын нийгэмшүүлэх ажилтны уулзалт зохион байгуулагдсан.

Мөн БНСУ-д сайн дурын харгалзах, хүмүүжүүлэх ажилтны хууль ёсны нэр нь одоогоор “гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх сайн дурын хорооны гишүүн” буюу “**a member of Crime Prevention Volunteer Committee**”⁹ гэж нэрэлдэг байна.

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх сайн дурын хорооны чиг үүрэг нь гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчил гаргасан этгээдийг батлан дааж, тухайн этгээдийг нийгэмшүүлэх чиглэлээр тусламж, дэмжлэг үзүүлдэг, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, явдал юм.

Дээр дурдсанчлан сайн дурын ажилтны гол зорилго нь гэмт хэрэгтэнд дэмжлэг үзүүлэх явдал бөгөөд удирдаж хяналтандаа байлгаж, санаа тавих, өөрөөр хэлбэл энгийн амьдралд нь эргэн оруулах, нийгэмшүүлэх явдал юм.

⁷ Шоронгоос суллагдсан хүмүүст нийгэмд дахсан зохицоход дэмжлэг үзүүлэх бодлого боловсруулах нь. Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн. Судалгааны тайлан. (2010-2011)

⁸ <http://www.icpa.ca/news-icpa/>

⁹ The volunteer probation officer system in korea. Woo Sik Chung.
http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No61/No61_19VE_Chung2.pdf

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх сайн дурын зөвлөлийн гишүүдэд дараахь шаардлага, шалгуур хангасан иргэнийг 3 жилийн хугацаатай томилдог байна.

1. Тэдний зан чанар, ёс зүй нь нийгэмд найдвартай хүмүүс
2. Нийгмийн үйлчилгээний төлөө тууштай хандах хандлагатай хүмүүс
3. эрүүл, идэвхитэй үйл ажиллагаа явуулдаг хүмүүс
- 4 Засгийн газрын албан ёсны ажилд авахад тэнцэх хүмүүс

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх сайн дурын зөвлөлийн гишүүд дараахь үйл ажиллагааг явуулна.

1. гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаанд олон нийтийг татан оролцуулах
2. гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчил гаргасан этгээдэд зөвлөгөө өгөх
3. ажлын байрны олдоц, санхүүгийн тусламж, гэмт хэрэгтэнд тусалцаа үзүүлэх
4. Хууль зүйн яамнаас зохицуулдаг холбогдох бусад асуудлыг дагаж мөрдөх гэх мэт үйл ажиллагааг нийгэмшүүлэх ажлын хүрээнд хийгддэг.

Дөрөв. Ялтанг нийгэмшүүлэх цаашдын чиг хандлагыг тодорхойлох нь.

Монгол Улсад дээр дурьдсан байгууллагуудын үйл ажиллагаанаас өөр гэмт хэрэг, зөрчил гаргасан этгээдийг нийгэмшүүлэх чиглэлээр албан ёсны, системтэй хийгдэж буй үйл ажиллагаа төдийлөн практикт харагдахгүй байна.

Монгол Улсад УИХ-аас 1998 онд эрх зүйн шинэчлэлийн стратеги бодлогын баримт бичиг батлагдаад нэлээд олон жил өнгөрөөд байна. Энэ хугацаанд манай улс нийгмийн хөгжлөөсөө хамаараад эрх зүйн зарим шинэтгэл хийгдсэн ч бүрэн хангалттай биш бөгөөд энэхүү баримт бичгийг шинэчлэх шаардлагатайг нийгэм харуулж байна.

Засгийн газрийн үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөрт хууль зүйн бодлогыг шинжлэх ухааны үндэстэй, хүний эрх, эрх зүйт ёсны зарчимд нийцүүлэх механизмыг бий болгохоор заасан ба уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд эрх зүйн шинэтгэлийн баримт бичиг боловсруулах зорилт тавьсан нь биелэлээ олж эхэлжээ.

Засгийн газраас хууль зүйн салбарт 2012-1013 онд шүүх, шүүгч, хуульчийн эрх зүйн байдлыг сайжруулсан хуулиудыг УИХ-аар батлуулсан. Харин одоо хууль сахиулагчдийн эрх, үүрэг, харилцан уялдааг тодруулсан зохицуулалт, зохион байгуулалтын талаархи хуулийн төсөл хийгдэж хэлэлцэгдэхээр бэлэн болсон байна.

Хууль зүйн цогц бодлогын хүрээнд шинээр боловсруулах болон шинэчлэн найруулах хуулийн төслүүд: “Хууль сахиулах үйл ажиллагааны тухай”, “Гэмт хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай”, “захиргааны зөрчлийн тухай”, “Гэмт хэргийн тухай”, “Хууль сахиулагчийн эрх зүйн байдлын тухай”, “Мөрдөх албаны тухай”, “Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай”, “Хилийн тухай” гэх мэт хуулиудад шинээр боловсруулах болон нэмэлт өөрчлөлт оруулахаар тусгагджээ.

Эдгээрээс үзэхэд Монгол Улсад сайн дурын харгалзах ажилтан буюу “Volunteer probation Officer”-ийг бий болгох боломжтой бөгөөд эдгээр эрх зүйн зохицуулалттай уялдуулан Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, цагдаагийн байгууллага хамтран гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчил гаргасан этгээдийг нийгэмшүүлэх ажлыг хийх бололцоотой гэж судлаач бивэр үзэж байна.

Жишээлбэл шинэчлэн найруулсан “Цагдаагийн албаны тухай хууль¹⁰”-д “олон нийтийн цагдаагийн ажилтан” гэсэн нэр томъёог оруулж, гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчилтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах сайн дурын иргэдийг бий болгож цагдаагийн байгууллагатай хамтран ажиллуулах эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгосон юм.

“Цагдаагийн албаны тухай хууль”-д заасан олон нийтийн цагдаагийн ажилтны эрх зүйн байдлыг нарийвчлан, “Олон нийтийн цагдаагийн ажилтны дүрэм¹¹”-ийг ЦЕГ-ын даргын тушаалаар баталж мөрдүүлэв. Энэхүү дүрмээр олон нийтийн цагдаагийн ажилтан цагдаагийн байгууллагатай харилцан гэрээ байгуулж үйл ажиллагаагаа явуулна.

Эцэст нь дүгнэн хэлэхэд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагатай хамтран сайн дурын олон нийтийн хүмүүжүүлэх ажилтанг ажиллуулж болохоор харагдана. Харин тэгэхийн тулд “Сайн дурын харгалзах (засан хүмүүжүүлэх) ажилтан” буюу “**Volunteer Probation Officer**”-тэй холбоотой харилцааг зохицуулах хууль, хууль тогтоомж, хөтөлбөрийг батлуулан ажиллаж болох юм.

¹⁰ Цагдаагийн албаны тухай хууль. 2013 он. ТМ 2013, №29

¹¹ “Олон нийтийн цагдаагийн ажилтны дүрэм”. ЦЕГ-ын даргын 2014 оны тушаал.